
О. Ф. Піронкова,

Класичний приватний університет (Запоріжжя).

O. F. Pironkova,

Classic Private University (Zaporozhe).

ВПЛИВ НАЯВНОСТІ ПСИХІАТРИЧНОГО ДІАГНОЗУ НА ВИБІР ЛЮДИНИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СІМ'Ї

**ВЛИЯНИЕ НАЛИЧИЯ ПСИХИАТРИЧЕСКОГО ДИАГНОЗА НА ВЫБОР
ЧЕЛОВЕКА ДЛЯ СОЗДАНИЯ СЕМЬИ**

**EFFECT OF THE PRESENCE PSYCHIATRIC DIAGNOSIS CHOICE OF RIGHTS
FOR CREATION OF FAMILY**

УДК 616.89

Статья поступила в редакцию 21.04.2016.

Резюме

Представлено результати дослідження впливу психіатричного діагнозу на вибір партнера для сімейного життя. За допомогою застосування нарративного опитування і соціально-психологічного інтерв'ювання, визначено мотиваційні особливості і ставлення до наявності психічного захворювання у потенційного партнера для створення сімейних відносин. Показано суспільні настрої і думки щодо тенденцій укладання шлюбних відносин з психічно хворими людьми. Зазначено аспекти актуальні, тому що розкривають необхідність створення базових інтервенцій по роботі з сім'ями та психічно хворими людьми в складних обставинах з побудови міжособистісних відносин.

Ключові слова

психіатричний діагноз, сім'я, мотивація шлюбу, член сім'ї, суспільство, ставлення до людей.

Резюме

Представлены результаты исследования влияния психиатрического диагноза на выбор партнёра для семейной жизни. С помощью применения нарративного опроса и социально-психологического интервьюирования, определены мотивационные особенности и отношение к наличию психического заболевания у потенциального партнёра для создания семейных отношений. Показаны общественные настроения и мнения относительно тенденций заключения брачных отношений с психически нездоровыми людьми. Указанные аспекты актуальны, т.к. раскрывают необходимость создания базовых интервенций по работе с семьями и психически больными людьми в сложных обстоятельствах по построению межличностных отношений.

Ключевые слова

психиатрический диагноз, семья, мотивация брака, член семьи, общество, отношение к людям.

Resume

The effect of psychiatric diagnosis in the selection of a partner for family life. With the use of a narrative survey and socio-psychological interviewing, identified motivational characteristics and attitudes towards mental illness in a potential partner for the creation of family relations. Showing the public mood and opinion on trends to enter into marital relations with

---

mentally ill people. These aspects are relevant because reveal the need to establish the basic interventions to work with families and mentally ill people in difficult circumstances on the construction of interpersonal relations.

Keywords

psychiatric diagnosis, the family, the motivation of marriage, family members, society, attitude towards people.

Однак, тенденції до стигматизації психічно хворих, що існують в соціумі в даний час, накладають відбиток на реалізацію психічно хворими особами себе в ролі подружжя в першу чергу з соціальних, ніж медичних причин.

Незважаючи на існуючі передумови до політики соціалізації психічно хворих, **які реалізуються на державному рівні**, ригідність вербально-поведінкових практик у соціальних групах і соціум в цілому здатні впливати на міжособистісні стосунки з психічно хворими, перешкоджати їх сімейній адаптації.

Мета дослідження – дослідити вплив наявності психіатричного діагнозу на вибір людини для створення сім'ї.

Матеріали та методи дослідження. Було проведено соціологічне опитування і анкетування серед працівників психіатричних закладів України. В ньому взяло участь 505 респондентів з середнім віком 41,6 років, серед яких 20,6% – чоловіків, 79,4% – жінок. За освітою респонденти розмежувалися наступним чином: з вищою освітою – 21,6% опитаних, середньо-спеціальною – 76,5%, середньою – 1,9%; за кваліфікаційним рівнем: лікарів – 16,9%, медичних сестер – 76,8%, молодшого медичного персоналу – 6,2%. Жителі села – 5,8%, селищ міського типу – 2,2%, невеличких міст – 49,8%, обласних центрів – 41,8%, з них виросли в селі – 0,1%, в селищах міського типу – 6,2%, в невеличких містах – 44,9%, в обласному центрі – 32,1%.

Результати дослідження. Встановлено, що думка, чи є в сучасному суспільстві психічне захворювання критерієм вибору людини для створення з нею сім'ї, виявилась майже однотайною: 81,19% респондентів впевнені, що наявність психічного захворювання значним чином впливає на вибір партнера для створення сім'ї. З них лише 4,49% схильні до думки, що люди з психічними захворюваннями є переважними для шлюбу. 76,76% опитаних впевнені, що із людьми з психічними захворюваннями воліють не створювати сім'ю. І лише 12,02% не вважають наявність психіатричного діагнозу критерієм вибору людини для створення сім'ї (рис. 1).

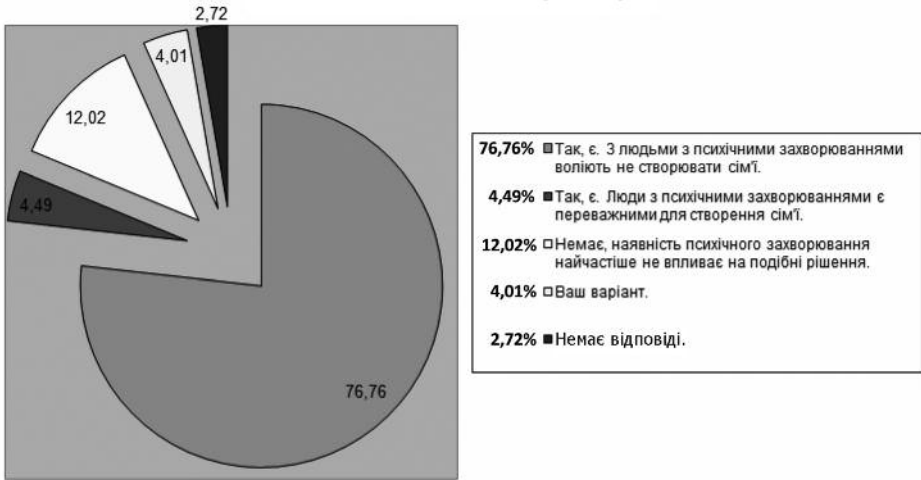
Виявлено закономірність щодо думки про роль психічно хворих у суспільстві. 43,7% опитаних, які вважають, що із психічно хворими воліють не створювати сім'ю, вважають що люди із психічними захворюваннями відіграють роль тягаря, серед респондентів, що не вважають психічне захворювання критерієм вибору людини для створення шлюбу цей показник склав 31%. Майже третина опитаних (26,9%), які вважають психічно хворих переважними для створення сім'ї вважають психічно хворих генератором ідей для прогресу або провідниками слів вищих сил, серед інших респондентів цей показник склав лише 13,8%.

При цьому, щодо власного розуміння, чим є психічне захворювання, незалежно від думки, чи є в сучасному суспільстві психічне захворювання критерієм вибору людини для створення з нею сім'ї, більшість респондентів (80,2%) схильні до думки, що це такі самі захворювання, як і інші. Серед них найвищий показник (81,6%) серед лікарів, що вважають психічно хворих не бажаними для шлюбу, а найнижчий – 64,3% – у респондентів, що вважають людей з психічними захворюваннями переважними для створення сім'ї.

45,6% медичних працівників висловили думку, що людей із психічними захворюваннями треба побоюватися, значна частина (86,6%) з них вважають, що з психічно хворими воліють не створювати сім'ю. Серед тих, хто вважає, що наявність психічного захворювання найчастіше не впливає на рішення щодо створення сім'ї, значна частина (46,4%) не вбачає вираженої закономірності і у цьому плані, вважаючи психічно хворих такими ж як і здорові.

Дивним виявились результати опитування щодо зміни свого ставлення до психічно

**Ознака #21. Як Ви думаете, чи є в сучасному суспільстві психічне захворювання критерієм вибору людини для створення з ним сім'ї?
Всього 624. Відповіли 607 (97,3%).**

Рис. 1. Результати опитування щодо вибору партнера для створення сім'ї.

хворих у результаті професійної діяльності з ними: так, серед респондентів, що вважають психічно хворих переважними для створення сім'ї, 14,8% змінили своє ставлення на гірше, серед інших опитаних цей показник виявився в два рази нижчим і склав 7,1%.

Як не дивно, незважаючи на такі високі показники (76,76%) опитаних, впевнених, що із людьми з психічними захворюваннями воліють не створювати сім'ю, серед усіх респондентів 79,65% думають, що подібна практика суспільства у виборі осіб для шлюбу (яка була виділена) правильна. Лише 12,82% лікарів не згодні із наявним у соціумі впливом психіатричного діагнозу на вибір людини для створення сім'ї.

При цьому, найвищий показник згодних з існуючим станом речей виявлено серед респондентів, які вважають психічно хворих не бажаними для створення сім'ї (90,4%). Серед опитаних, які не думають, що наявність психічного захворювання впливає на вибір особи для шлюбу цей показник склав лише 75%, і, навпроти, аж 25% – не вважають за правильне не враховувати наявність психіатричного діагнозу при виборі партнера. А ось в групі респондентів, що вбачають у психічно хворих переважних для створення сім'ї, думки розділились майже навпіл: 48,1% – згодні, 51,9% – не згодні з подібною практикою суспільства.

Виявлена достовірна кореляція із готовністю відкрито висловити свої погляди на перетворення ставлення держави і суспільства. Так, серед тих, хто не згоден з існуючою ситуацією лише 9,6% мають ідеї перетворення, і завжди відкрито висловлюють їх. Серед опитаних, які не вважають правильним наявний вплив психіатричного діагнозу на вибір людини для створення сім'ї, цей відсоток був не набагато нижчий і склав 8,7%. Дивним виявилось те, що серед тих, кого влаштовує існуючий стан справ, вищим виявився відсоток респондентів, які вважають за необхідне змінювати ставлення суспільства до психічно хворих – 45,8%, при тому, що в іншій групі цей показник склав лише 35,6%.

Цікаво, що відповідаючи на запитання, які саме психічні захворювання малися на увазі, майже половина (49,9%) згодних з практикою суспільства щодо врахування психіатричного діагнозу при виборі партнера враховували всі психічні розлади, серед незгодних лише 33,8%. Не зважаючи на ставлення до ситуації, що склалася у соціумі, майже третина (35,2%) мали на увазі ендогенні захворювання. А 8% зізналися, що взагалі не замислювалися над цим.

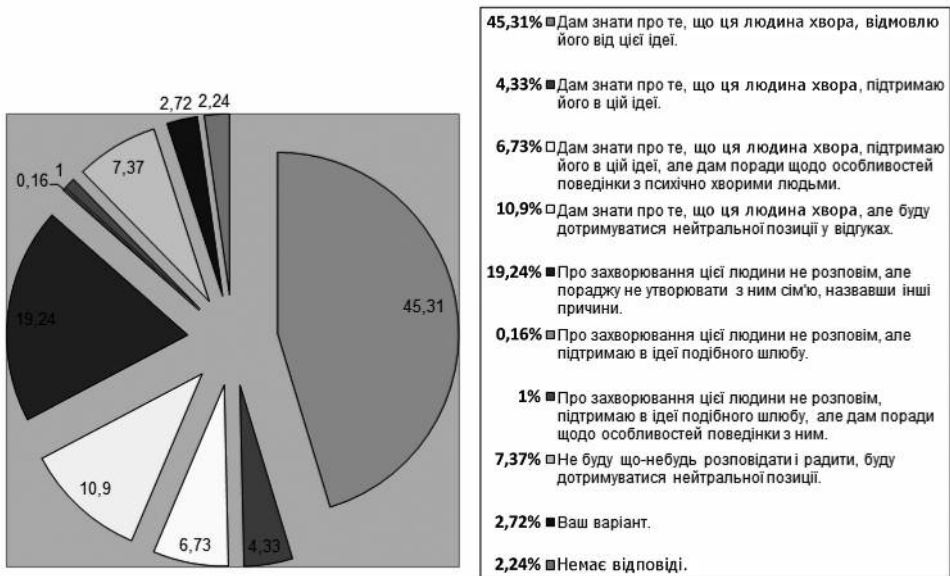
Щодо ситуації, коли пацієнт не хоче приймати рекомендоване психіатром лікування, незважаючи на вмовляння і доводи, 62,3% згодних з ситуацією, що склалася стосовно до психічно хворих

у суспільстві, порадили б госпіталізувати таку людину у стаціонар, серед респондентів, що вважають схиблим наявний у соціумі вплив психіатричного діагнозу на вибір людини для створення сім'ї, такої ж тактики дотрималося б лише 44,7% респондентів. Парадоксально, що майже в два рази вищим виявився відсоток тих, хто змусив би приймати препарати силою, серед опитаних, що не згодні з подібною практикою суспільства – 15,8% порівняно з тими, хто вважає ставлення суспільства до психічно хворих правильним – 8,4%.

В результаті опитування, щодо ситуації, коли член родини (брат/сестра, дитина тощо) вирішив одружитися (вийти заміж) за людину, не знаючи, що вона страждає психічним захворюванням, отримано наступні результати: майже половина респондентів (45,31%) дали б знати про те, що це хвора людина і відрадили б близьку людину від шлюбу із психічно хворим; 19,24% опитаних не повідомили б про діагноз, але радили б не утворювати з ним сім'ю, назвавши інші причини; 10,9% лікарів дотримувалися б нейтральної позиції, але про хворобу схильні розповісти; 7,37% медичних працівників воліють не втручатися і зберігати нейтральне відношення; 6,73% зізналися, що дали б знати про захворювання такої людини і підтримали родича у виборі партнера, але дали б поради щодо особливостей поведінки із психічно хворими людьми; 4,33% опитаних повідомили б про діагноз, але підтримали ідею створення сім'ї з ним; і лише 1,16% респондентів схильні не розповідати про діагноз і підтримувати близьку людину у виборі пари для шлюбу (рис. 2).

Виявлена залежність між ставленням до відносин близької людини із психічно хворим і готовністю висловити свої справжні думки до людини із психічним розладом. Так, серед респондентів, які повідомили б члену родини про психічне захворювання його партнера, 44,4% схильні приховувати своє справжнє ставлення до психічно хворих, дивно, що серед опитаних, які схильні змовчати про факт наявності психіатричного діагнозу у обраної членом родини людини для шлюбу лише 13,9% приховують своє ставлення до психічно хворих, а 83,9% завжди висловлюють своє справжнє ставлення. Серед респондентів, які воліють підтримувати свого родича у виборі партнера, 74,6% частіше не приховують своїх думок щодо психічно хворих, серед тих, хто займає нейтральну пози-

Ознака #23. Член Вашої родини (сестра/брат, дитина тощо) вирішив одружитися (вийти заміж) за людину, не знаючи, що він(вона) страждає психічним захворюванням, Ви? Всього 624. Відповіли 610 (97,8%).

Рис. 2. Результати опитування родини пошукувачів сімейного життя.

цію, цей показник дещо нижчий – 70,25%, і тільки половина (52,5%) опитаних, які радили б не створювати сім'ю із психічно хворим, не приховує свого ставлення до людей із психічними захворюваннями.

Було виявлено зв'язок із виявленням невідповідності суспільних уявлень про психічно хворих після початку професійної діяльності з ними. Так, серед респондентів, які дали б знати про захворювання людини, з якою збирається одружуватися їхній родич 16,9% мають думку, що в соціумі про людей із психічними захворюваннями думають краще, ніж слід було б, а 24,4% висловлюють думку, що ставлення соціуму до психічно хворих саме таке, яким і має бути; інакші результати отримано серед опитаних, які не повідомляли б про психіатричний діагноз: серед них лише 2,15% вважають, що в суспільстві до психічно хворих відносяться краще, і 45,22% висловили думку, що все відповідає реальній картині. Більше половини усіх опитаних (59,4%) схильні до думки, що в соціумі до людей, що страждають психічними розладами, відносяться гірше, ніж слід було б: при цьому найвищим цей показник виявився серед респондентів, які воліють не втручатися і дотримуються нейтральної позиції щодо взаємовідносин між близькою людиною і психічно хворим (67,5%), а найнижчі – серед схильних підтримувати родича у виборі партнера (42,9%).

Думки щодо можливості одужання психічно хворих, розподілилися наступним чином: 9,2% вважають, що психічні захворювання виліковні, 28,6% висловлюють думку, що в цілому існує можливість одужання, але залишкові прояви залишаються у будь-якому випадку, а 56,2% відкидають можливість одужання. При цьому, респонденти, які повідомили б про психічне захворювання партнера близької людини, частіше припускають можливість одужання психічно хворої людини, з них 11,65% дотримується цієї думки, а от опитані, що не дали б знати про психіатричний діагноз, майже в два рази рідше (6,1%) допускають таку можливість. Дивно, що з усіх груп, найвищий відсоток респондентів, які відкидають можливість одужання, виявлено у схильних підтримувати ідею створення сім'ї із психічно хворим (63,8%), тоді як найнижчий (46,4%) – серед опитаних, які воліють дотримуватися нейтральної позиції щодо створення такого шлюбу.

Виявлений зв'язок із думкою про вимогливість суспільства до психічно хворих. Так, незалежно від ставлення до рішення члена родини створити сім'ю з людиною, яка страждає на психічне захворювання, в усіх групах майже одна четверта частина (25,7%) вважає, що суспільство по відношенню до психічно хворих зловживає своїми вимогами. Майже половина як тих, хто дотримується нейтральної позиції (45,45%), так і тих, хто порадить припинити відносини із психічно хворим (42,05%) схильні до думки, що суспільство вимагає від психічно хворих рівно стільки, скільки необхідно, а ось серед тих, хто підтримав би ідею шлюбу із психічно хворою людиною цей відсоток був значно нижчий – 28,05%, проте серед них частіше висловлювалась думка, що суспільство є менш вимогливим, ніж слід було б – 44,4%, серед інших респондентів такої думки дотримувались 27,4%.

Висновки. Результати дослідження продемонстрували існуючий у суспільстві вплив факту наявності психічного захворювання на соціальні взаємини. Так, більшість респондентів (76,76%) відзначили, що у суспільстві до психічно хворими воліють не створювати сім'ю та не розглядають психічно хворих у якості партнера для стосунків.

Більше того, майже половина респондентів зізналася, що повідомили б своїм знайомим про факт наявності у їх обранця для створення сім'ї психічного розладу, аби завадити весіллю, таким чином відмовляючи психічно хворим у реалізації своїй репродуктивній функції та реалізації себе у соціальній ролі подружжя.

Це свідчить про збереження у соціумі, не дивлячись на державну політику соціалізації психічно хворих, стигматизуючих вербально поведінкових соціальних практик, спрямованих на виключення психічно хворих з соціального життя, їх десоціалізацію, що потребує пошуку кроків та шляхів до вправлення стигматизуючих соціальних практик, впроваджуваних щодо психічно хворих.